

6. Северюгин Ю. В. Оценка инвестиционной привлекательности промышленного предприятия : автореф. дисс. ... канд. экон. наук / Ю. В. Северюгин. – Ижевск, 2004. – 26 с.

7. Гречина І. В. Оцінка інвестиційної привабливості торговельних підприємств : монографія / І. В. Гречина, П. М. Сухарев. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – 417 с.

8. Синецын Е. В. К вопросу об оценке инвестиционной привлекательности предприятий электроэнергетики (на примере оптовых генерирующих компаний) [Электронный ресурс] / Е. В. Синецын, А. В. Стерхов // Экономический анализ: теория и практика. – 2009. – № 21. – Режим доступа : <[http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0070\(04_\\$04-2009\)&xsl=showArticle.xslt&id=a05&doc=../content.jsp](http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0070(04_$04-2009)&xsl=showArticle.xslt&id=a05&doc=../content.jsp)>.

9. Щиборщ К. В. Оценка инвестиционной привлекательности предприятий / К. В. Щиборщ // Банковские Технологии. – 2000. – № 4. – С. 32–36.

10. Петухова Н. Н. Инвестиционная привлекательность в системе стоимостной оценки предприятий строительного комплекса : дисс. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Петухова Н. Н. – Ставрополь, 2004. – 170 с.

Отримано 01.08.2013. ХДУХТ, Харків.

© О.С. Іванілов, Л.І. Безгінова, О.М. Шарاپова, 2013.

УДК 640.43:65.014.1

Л.М. Яцун, канд. экон. наук

МЕХАНІЗМ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СИНТЕЗУ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОВІДПОВІДНИМ РОЗВИТКОМ СФЕРИ ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Розглянуто засади формування механізму структурно-функціонального синтезу управління природовідповідним розвитком сфери харчування населення, запропоновано механізм формування рішень споживача щодо харчової поведінки, механізму управління харчуванням населення.

Рассмотрены принципы формирования механизма структурно-функционального синтеза управления природосоответственным развитием сферы питания населения, предложен механизм формирования решений потребителя относительно пищевого поведения, механизм управления питанием населения.

The principles of forming of mechanism of structurally-functional synthesis of management by nature accordingly development of sphere of feed of population

are considered, the mechanism of forming of decisions of user is offered in relation to the food conduct, mechanism of management by the feed of population.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Природовідповідний розвиток сфери харчування населення, як відображення парадигми сталого розвитку, значною мірою залежить від ефективного механізму управління харчуванням в умовах глобальних змін та поєднання основних підсистем зовнішнього середовища – ринкових механізмів, державного регулювання, впливу інститутів громадянського суспільства та формування сімейних традицій харчування за домінуючого верховенства індивідуальних характеристик, уподобань та потреб споживачів. Наукові дослідження організаційно-економічних проблем харчування населення переважно зосереджувались на вирішенні окремих практичних проблем функціонування сфери харчування (харчових галузей, окремих виробництв, проблемах індустріалізації, забезпеченні продовольчою сировиною тощо).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні ж засади формування цілісного механізму управління сферою харчування як природно-соціально-економічною системою, місією якої є не проміжне виробництво окремих напівфабрикатів, а кінцеве забезпечення потреб людини в продуктах та послугах харчування, розроблені недостатньо, хоча загальні питання формування механізму управління економікою були предметом наукових досліджень та методологічних дискусій відомих економістів (М. Круглов, Г. Атаманчук, М. Кабушкін, О. Шубін, Г. П'ятницька, Л. Лігоненко, Т. Мостенська та ін.) [1-3].

Протириччя поглядів дослідників полягає в тому, що чинники розвитку системи управління розглядаються як складова механізму управління (внутрішні елементи) і як складова середовища, на яке цей механізм здійснює вплив. Неповністю в існуючих працях розкриваються і ресурси управління, особливо їх інформаційна та людська складові, які набувають все більшого значення, оскільки у сфері харчування індивідуальні цінності, уподобання та ставлення в поєднанні з особистим характером людини (особи), яка приймає рішення щодо вибору продуктів та послуг харчування, є визначальними.

Мета та завдання статті. Метою є визначення теоретичних засад механізму структурно-функціонального синтезу управління природовідповідним розвитком сфери харчування населення, розробка механізму формування рішень споживача щодо харчової поведінки, механізму управління харчуванням населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними елементами механізму управління вважаються: цілі управління, критерії управління як кількісне вираження цілей, чинники управління як елементи об'єкта управління та їх зв'язки, методи впливу на чинники управління, ресурси управління, як сукупність матеріальних, фінансових ресурсів та соціально-організаційного потенціалу для досягнення мети управління.

Теоретичні узагальнення показують, що механізм управління може бути ефективним за умов використання певного інструментарію адекватного методам управління, які застосовуються. Такими інструментами впливу на сферу харчування можуть бути як економічні методи управління (цінові, тарифні, кредитні, податкові, фінансові, бюджетні) та неекономічні методи впливу (правові, адміністративні, соціальні, психологічні, освітні) якими має бути доповнений комплекс складових механізму управління сферою харчування як природно-соціально-економічною системою.

Оскільки вважається, що механізм управління формується здебільшого державними інституціями на макрорівні, поглиблюється на мезорівні галузевими відомствами, конкретизується на регіональному рівні місцевими органами самоврядування, а реалізується на мікрорівні підприємства, то для сфери харчування механізм управління носить досить чіткий ієрархічний характер і має поєднувати всі рівні ієрархії управління. Але, на наш погляд, поєднання і використання лише формальних інструментів економіки в управлінні харчуванням недостатньо, оскільки рішення людини стосовно харчування здебільшого формуються під впливом неформальних інститутів – свідомості, виховання, цінностей, особистих смаків, традицій, характеру тощо. З цих причин нами пропонується механізм управління харчуванням населення доповнити такими складовими як глобальне середовище, громадянська думка, сімейні цінності та особисті якості людини.

Поєднання інструментів механізму управління здійснюється в межах повноважень організаційних структур і не повинно містити протиріч між окремими підсистемами та елементами в їх ієрархічній підпорядкованості впливу на керований об'єкт. Разом із цим, ієрархічна підпорядкованість у ринкових умовах досить складна і мінлива, тому вченими пропонуються різні методологічні підходи до трактування механізму управління: структурно-організаційний, структурно-системний, структурно-функціональний. На наш погляд, коректніше вести мову про структурно-функціональний підхід щодо визначення механізму управління, оскільки суб'єкти та об'єкти

управління самі по собі є системами та утворюють нову систему, а об'єднання всіх елементів управління в єдину структуру (організацію) є необхідною умовою створення системи. Принципово важливим постає завдання формування структур управління та функцій, які виконують конкретні органи управління на всіх ієрархічних рівнях, що кардинальним чином впливає на ефективність управління, мотивацію споживачів та виробників продуктів і послуг харчування.

Розробка механізму управління сферою харчування населення ускладнюється наявністю багатьох специфічних особливостей, притаманних їй як об'єкта управління – численність секторів та суб'єктів, широта і глибина асортименту продуктів та послуг харчування, диверсифікація та інтеграція видів виробництва продовольства, існування домашніх та позадомашніх форм харчування, різноманітність теорій та моделей харчування, великий вплив особистих уподобань та чинників позаекономічного характеру, стан довкілля та природних ресурсів, розмаїтість попиту та пропозиції, глобальні чинники тощо. Зважаючи на масштабність та багатогранність сфери харчування під час формування механізму управління варто, перш за все, приділяти увагу узгодженню інтересів всіх елементів домашніх та позадомашніх форм харчування, що разом є зовнішнім оточенням та особистими потребами людини, формують її попит, індивідуальну харчову поведінку, внутрішні мотиви та чинники. З цих позицій сфера харчування є інтегралом внутрішнього біопсихологічного (психосоматичного) середовища людини та зовнішніх чинників природного, соціального та економічного характеру. Внутрішні чинники формують індивідуальну харчову поведінку людини і визначаються механізмом самоуправління (самоменеджменту), тобто власного свідомо-емоційного ставлення людини до задоволення власних потреб у продуктах та послугах харчування. Зовнішні чинники утворюють складний конгломерат ситуацій, чинників та обставин синергетичного характеру, які потребують синтезу та цілісного сприйняття харчування, оцінки потреб і попиту та прийняття власних рішень щодо вибору продуктів, страв, послуг, форм та видів харчування. З іншого боку, господарські системи всіх рівнів, як організатори харчування домашнього та суспільного сектора, формують пропозицію продуктів та послуг харчування і власний механізм управління своєю діяльністю, який теж залежить від багатьох чинників різноманітних за своїм походженням. Тому, стратегічним завданням формування дієвого механізму управління харчуванням населення видається такий методологічний підхід, який би поєднував механізм самоуправління індивідуальною

харчовою поведінкою людини та механізм управління поведінкою домашніх і суспільних господарських систем-організаторів харчування (рис. 1). Стратегічним напрямом формування такого механізму управління харчуванням населення уявляється поєднання інтересів усіх учасників процесу харчування – споживачів та виробників, соціальних та комерційних видів харчування, індивідуальних та суспільних форм організації харчування.

Вирішення такого завдання стане можливим на основі структурно-функціонального синтезу всіх складових (підсистеми, сектори та елементи) сфери харчування як природної та соціально-економічної системи. При цьому принципово важливим є формування ефективних механізмів управління як індивідуальними формами споживання їжі, так і удосконалення механізмів державного та ринкового регулювання сферою харчування суспільного сектора.

Прийняття рішення людиною стосовно харчування являє собою складний нечітко структурований та формалізований процес, що формується багатьма чинниками і обставинами (рис. 2).

Синергетичне бачення вимагає зміни звичної думки, що флуктуації та випадки є несуттєвими в еволюції системи, оскільки прийняття рішення про вибір продукту чи закладу харчування носить часто нелінійний характер, де незначний вплив на харчову поведінку може спричинити різні результати.

Формування розумних потреб

Біогенних	Соціогенних	Психофізіологічних
індивідуальні фізіологічні потреби, підвищення корисності раціону, цінність продуктів харчування, профілактична дія їжі, дієта	інформування населення, освіченість та пропаганда, підвищення культури харчування, збереження національних традицій, виховання злових звичок	мотивація розумних потреб харчування, самоусвідомлення потреб, психокорекція індивідуальної харчової поведінки

Державне регулювання

Політика природокористування	Політика, соціальні програми	Економічний розвиток
природозахисна політика, екологія довкілля, органічне землеробство, рекреаційні ресурси підтримка домогосподарств, підтримка сільгоспвиробників, збільшення аграрних ресурсів, натуральність походження продовольства	нові пріоритети поліпшення харчування, соціально орієнтоване харчування, адаптивні природовідповідні заходи, нові фізіологічні норми, соціальний захист усіх верств населення, безпека харчування та контроль, стандартизація і сертифікація, цільові програми харчування, підготовка кадрів	підтримка вітчизняного товаровиробника, державне замовлення, державні закупівлі продуктових ресурсів, інновації в харчуванні, пільги та податки, регулювання ЗЕД, імпорт-експорт продовольства, науково-технічна політика

Ринкові механізми

Підтримка попиту	Розвиток пропозиції	Умови конкуренції
підвищення якості товарів і послуг, функціональність продуктових товарів, економічна доступність продовольства, зростання доходів населення	ріст виробництва сільськогосподарської сировини, розвиток харчової промисловості, розвиток торгівлі продовольчими товарами, розвиток ресторанного господарства, розвиток соціальних форм харчування	ціноутворення на товари і послуги, підвищення конкурентоспроможності суб'єктів харчування, поєднання інтересів учасників ринку, ліцензування та сертифікація, дотації на соціальні програми

Рисунок 1 – Структура механізму управління харчуванням населення

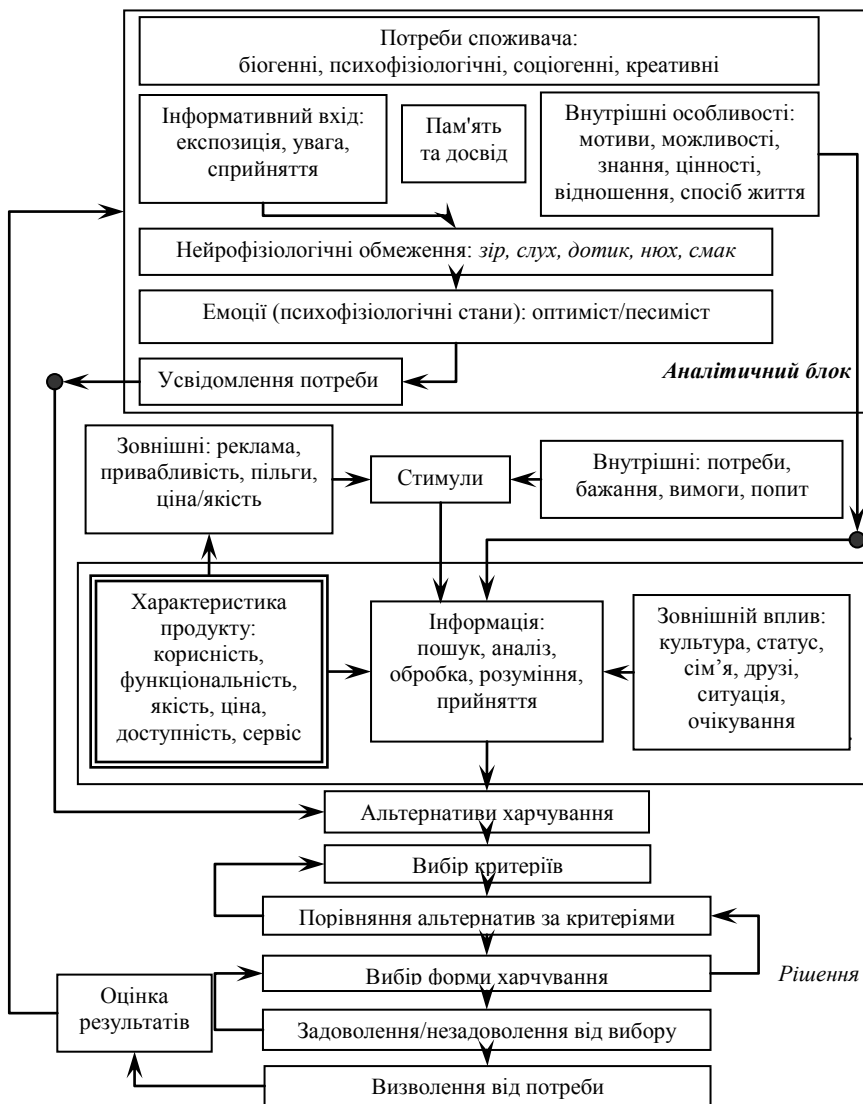

Рисунок 2 – Механізм формування рішень споживача щодо харчової поведінки

Галузеве різноманіття підприємств сфери харчування від агрономічного сектора до ресторанного господарства, багатоваріантність засобів державного регулювання та міжнародної економічної діяльності підприємств, висока динамічність і турбулентність зовнішнього середовища зумовлюють необхідність формування механізму управління сферою харчування, який поєднує в собі його елементи за результатами адаптивного управління.

Механізм управління сферою харчування як природно-соціально-економічною системою має включати основні підсистеми, структури, методи та функції елементів, що здійснюють вплив на прийняття рішень про харчування людини (рис. 3).

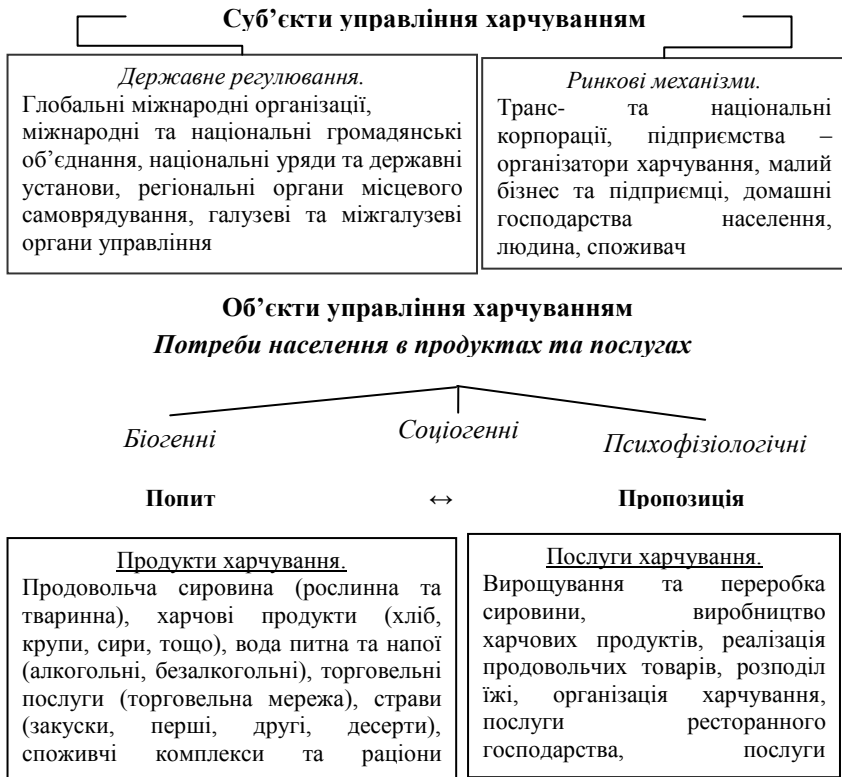

Рисунок 3 – Схема механізму управління харчуванням населення

Функції управління

Організаційні форми харчування

Індивідуальні.	Суспільні.
Харчування в домогосподарстві, сільське домогосподарство, міське домогосподарство, підсобне господарство, селянське господарство,	Харчування спецконтингентів (армія, інтернати, тощо), харчування в соціальних установах (лікарні, дитсадки), харчування за місцем роботи, навчання, підприємства швидкого харчування, заклади ресторанного господарства

Рисунок 3, аркуш 2

Висновки. Механізм формування та реалізації політики природовідповідного харчування населення повинен враховувати цілі, напрями, способи та форми діяльності держави в сфері здорового харчування населення і бути складовою частиною соціально-економічної політики держави. Практичний механізм управління втіленням природовідповідного харчування слід реалізувати через систему цільових галузевих та регіональних програм сталого розвитку.

Список літератури

1. П'ятницька Г. Концептуальні засади розвитку ресторанного господарства в Україні / Г. П'ятницька // Вісник Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. – 2008. – № 3. – С. 15–23.
2. Лігоненко Л. О. Засади оцінки економіко-технологічного потенціалу регіону / Л. О. Лігоненко // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 4. – С. 38–52.

3. Мостенська Т. Л. Механізм впровадження процесної системи управління рекреаційними підприємствами / Т. Л. Мостенська, О. В. Дмитрук // Економіка підприємства. – 2009. – № 4. – С. 71–78.

Отримано 01.08.2013. ХДУХТ, Харків.

© Л.М. Яцун, 2013.

УДК 64.011.4.640

Л.М. Яцун, канд. екон. наук

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ПОТРЕБ ХАРЧУВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Розглянуто диверсифікацію потреб харчування домогосподарств, визначено чинники якості життя людини, досліджено домогосподарства за різними формами харчування, результати досліджень запропоновано для реалізації в цільових програмах функціонування сфери харчування населення в стратегіях сталого розвитку регіонів.

Рассмотрена диверсификация потребностей питания домохозяйств, определены факторы качества жизни человека, исследованы домохозяйства по разным формам питания, результаты исследований предложены для реализации в целевых программах функционирования сферы питания населения в стратегиях устойчивого развития регионов.

Diversifications of households supply needs are considered. Factors of life quality are identified. Households in different forms of nutrition are investigated. The results of the research are proposed for the implementation in functioning targeted programs in the area of public nutrition in strategies for sustainable development of the region.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Потреби населення в харчуванні постійно змінюються, розширюються та диверсифікуються, поєднуючи тривалі в часі традиції та сучасні інновації. Проведені дослідження показують, що, приймаючи рішення про вибір харчування, споживачі більше керуються емоціями та звичками, ніж правилами раціонального вибору харчування, причому це спостерігається як у сім'ї, так і в закладах харчування, під час перебування людини не вдома.

Теоретики та практики науки харчування поділяють думку, що основи здорового (раціонального) харчування мають бути опановані та реалізовані на практиці не лише фахівцями, але й всіма верствами населення, кожним домогосподарством і людиною, що може забезпечити в харчуванні бажані синергічні ефекти.